Glas zaveznikov

Leto I - Št. 69

Informacijski dnevnik A. I. S.

Cena 2 liri

TRST, sobota 8. septembra 1945

UREDNIŠTVO: Via S. Pellico 8. - Telefon št. 93854 in 94443

OGLASI: Cena za milimeter višine (širina ena kolona): trgovski L. 7, mrtvaški L. 18 (osmrtnice L. 36), objave L. 9, finančni in pravni oglasi L. 12. V vsebini lista (tekstni oglasi) L. 12. Davek ni vštet. Plačljivo vnaprej. Oglase sprejema Unione Pubblicità Italiana S. A., Trst, via Silvio Pellico št. 4, tel. 94044. Cena posamezne številke L. 2 (zaostale L. 4). Rokopisov ne vračamo.

Ameriška zastava plapola nad Tokijem

Ameriške čete za zasedbo južne Koreje - Nove japonske stranke - Prevoz 80.000 kitajskih vojakov z letali

Jokohama, 8. septembra

Danes je general MacArthur triumfalno vkorakal v Tokio, kjer je bila velika parada ameriških sil. Parada se je razvila na 5 km dolgi cesti v mestnem središču pri cesarski palači, odkoder jo je bilo mogoče dobro videti.

Odredbe za civiliste

General MacArthur je razvil na ameriškem poslaništvu v Tokiu isto zastavo, ki je vihrala na Beli hiši v Washingtonu, ko so Japonci dne 7. decembra 1941 napadli Pearl Harbor. To zastava so razvili v Kazablanki, v Rimu, v Berlinu in preteklo nedeljo na vojni ladje «Missouri» v tokijskem zalivu, ko so Japonci podpisali brezpogojno predajo. Konjeniške edinice so vkorakale v Tokio iz raznih smeri v mesto, namesto da bi vse edinice vkorakale v eni sami veliki skupini. Glavni stan 8. armade bo ostal začasno v Yokohami.

Istočasno je tokijska radijska postaja javila, da je ameriški poveljnik, ki je v neposredni bližini področja Taghikawa, zahodno od Tokia, izdal razne odredbe za civilno prebivalstvo tega področja. Tokijska radijska postaja javlja, da ena izmed teh odredb prepoveduje civilistom kretanje od mraka do zore. Za kršenje izdanih odredb so zavezniki določili stroge kazni in za nekatere primere celo smrtno kazen. Dopisnik «National Broadcasting Company» je v svoji oddaji iz Yokohame javil, da bodo zavezniki približno 7 milijonov japonskih vojakov in mornarjev razorožili in do konca oktobra odpustili iz vojske. Dopisnik je dodal, da bodo ameriške policijske čete, ki bodo službovale na Japonskem, štele 18 divizij.

Ameriška poročevalska agencija je javila, da je veliko ameriško brodovje odpotovalo iz Okinave na Korejo z edinicami 7. armade, ki so pod poveljstvom podadmirala Daniela E. Barbeya. Te edinice se bodo izkrcale pri Jinsonu, ki leži na zahodni obali, točno zahodno od glavnega mesta Keijo. General MacArthur je že prej javil, da se razteza ameriška zasedba do polovice južnega dela Koreje, tako da obsežé tudi glavno mesto.

Vojaki se bodo izkrcali v popolni vojni opremi. Toda prepričani so vsi, da ne bo incidentov in bodo Japonci sprejeli Američane kot zaščitnike proti Korejcem, ki so dolgo let trpeli pod sovražnikovim jarmom. Japonci so končno tudi zaprosili Američane, da vržejo večje število letakov, da pojasnijo Korejcem pogoje predaje.

Poročevalec generala MacArthurja je izjavil, da bodo od 7 milijonov japonskih vojakov do konca oktobra razorožili približno 3 milijone, ki so na japonskem matičnem vzemlju, medtem so 4 milijoni drugje.

Poročevalec je dodal, da je od teh več kakor 1 milijon na Kitajskem kot zasedbene sile, 600.000 jih je v Mandžuriji, 360.000 jih je na Koreji, 250.000 na Formosi, medtem ko so ostali razpršeni v Indokini, Tajlandji, Birmi ter na otokih v Tihem oceanu. Poročevalec je potem izjavil, da so zavezniki že več kot 250.000 japonskih vojakov in mornarjev potegnili nazaj iz področja, ki ga imajo zavezniki zasedenega na otoku Honšu.

Dopisnik je dodal, da so Japonci ob trenutku predaje zapustili 5.000 letal. Japonska agencija «Domei» je svoječasno javila, da je ostalo Japoncem 15.000 letal.

Japonska samouprava

Japonski zunanji minister Manoru Šigemitsu je izjavil v Tokiu dopisnikom tiska, da zavezniki ne bodo ustanovili na Japonskem vojaške uprave, ampak bodo predožili svoje zahteve japonski vladi, katera bo poskrbela za njihovo izvršitev.

Šigemitsu je dodal, da so pokazali zavezniki razumevanje in zaupajo ukrepom, ki jih je podvzela japonska vlada za predajo. Poudaril je, da je v razgovorih z generalom Douglas MacArthurjem, poveljnikom zasedbenih sil, dosegel sporazum o osnovnih vprašanjih predaje.

Zavezniki so spoznali dobro voljo Japoncev pri izvedbi zahtev potsdamske izjave in so pokazali posebno razumevanje za vprašanje prehrane japonskega naroda. Šigemitsu je nadalje izjavil, da mora vojna industrija prekiniti delo, a v teku so pogajanja za preureditev industrije. Tudi vojaške oblasti vestno izvršujejo razorožitev japonskih sil. Narod lahko mirno prične delo miru.

Reuter poroča, da je bila objavljena obnovitev delavnosti treh političnih strank: socialistične, liberalne, ki jo bo vodil Iohiro Haloyama in neke popolnoma nove stranke, ki so jo ustanovili nekateri člani Dainippon Šijikaj-stranke, ki je bila do sedaj na Japonskem edina politična stranka. To stranko so ustanovili meseca marca tega leta in bo v kratkem razpuščena.

Verjetno je, da bo svojo stranko ustanovila tudi Zveza vzhodne Azije, katere predsednik je general v pokoju Kanji Ishiwara, ki je znan kot politični kritik japonske vojne in član skupine razpuščene japonske zbornice.

Zračni prevozi čet na Kitajskem

Ameriška transportna letala na Kitajskem so pričela v četrtek največji prevoz moštva po zraku, ki ga pomni zgodovina.

Prevoz približno 80.000 kitajskih vojakov in njihove opreme bo zahteval več kot mesec dni časa. Sile bodo prepeljali v obalne pokrajine za zasedbo Nankinga, Sanghaja in drugih mest. Prevoz bo vodil generalni poročnik George E. Stratemeyer, poveljnik ameriških zračnih sil na Kitajskem.

Iz pooblaščenih virov se je izvedelo, da je bilo v trenotku predaje v Singapuru 85.000 japonskih vojakov, med njimi 85 generalov.

Vračanje ameriških čet iz Evrope

Pariz, 8. septembra

Agencija «International News Service» javlja, da je generalni brigadir George S. Eyster, vršilec dolžnosti vodje glavnega stana ameriške vojske, izjavil na tiskovni konferenci, da bo do konca leta v Evropi samo 700.000 ameriških vojakov. Polovica jih bo ostala kot zasedbena sila v Nemčiji, medtem ko bo ostala polovica upravljala lastnino ameriške vojske ter skrbela za demobilizacijo vojaške organizacije na evropskem bojišču.

Eyster je izjavil, da se bo do 1. januarja 1946 vrnilo v Združene države 2.600.000 ameriških vojakov. To je največji premik vojaških sil v zgodovini.

Graditi bo treba

Nemške otroke učijo pod zavezniškim nadzorstvom, kako naj popravijo svoje podrte hiše. Skupino otrok učijo čistiti staro opeko, strjenega ometa, da bi jo mogli uporabiti pri gradnji podrte šole.

Čiščenje v svobodnih poklicih

Novi ukrep Zavezniške vojaške uprave za očiščenje javnega življenja fašističnih ostankov

Trst, 8. septembra

Zavezniška vojaška uprava je v svojem stremljenju, da očisti javno življenje oseb, ki so bile vpisane v fašistično stranko, izdala novo odredbo, po kateri morajo takšne osebe prenehati z delovanjem v svobodnih poklicih in v umetniških in kulturnih ustanovah.

Pod določbe nove odredbe spadajo vse osebe, ki delujejo ali jim je po obstoječih zakonskih določilih dovoljeno delovanje v svobodnih poklicih ali umetniško udejstvovanje na zasedenem ozemlju. Takšnim osebam bodo posebne komisije za določen čas ustavile delovanje. Med te osebe spadajo predvsem: osebe, ki so se pokazale nevredne izvrševanja svobodnega ali umetniškega poklica z gorečim fašističnim udejstvovanjem in to posebno pri izvrševanju svojega poklica; osebe, katere je postavila ali povzdignila fašistična stranka ali kak njen funkcionar; osebe, ki so krive pristranskega fašističnega postopanja ali nezakonitega poslovanja; vse osebe, ki so bile ali uživale nazive «squadrist», «sansepolcrist», «marcia su Roma», «sciarpa littorio» ali so bile častniki fašistične milice; osebe, ki so po 8. septembru 1943 prišle v severno Italijo ter prisegle zvestobo republikanski vladi ali pa so sodelovale z nemškim okupatorjem.

V desetih dneh bo pristojna oblast imenovala čuvarje seznamov oseb svobodnih in umetniških poklicev.

V petnajstih dneh bodo okrožni komisarji postavili komisije za čiščenje poklicnih združenj, v katerih bodo tri do pet oseb, ki morajo biti vse pred 12. junijem 1945 vpisani člani združenj. Predsedniki komisij morajo obvestiti vse člane o nalogi komisije in jih pozvati, naj izpolnijo obrazce podatkov. V petnajstih dneh morajo vsi člani predložiti čuvarju seznamov svoje podatke na posebnem obrazcu, kateremu morajo priložiti vse listine, ki jih smatrajo za potrebne. V treh dneh bo čuvar seznama predložil obrazce komisiji za čiščenje. Komisija pregleda, ali dotična oseba spada pod določbe te odredbe in o tem obvesti osebo samo kakor tudi čuvarja seznama. Vsakdo lahko predloži pritožbo in nove dokaze komisiji za čiščenje v desetih dneh. Če komisija ne najde dokazila za zadostna, uvede preiskavo in razpravo, katere se osumljeni lahko udeleži osebno ali pa po svojem odvetniku. Kot opravičilne okolnosti bo komisija upoštevala, kdor se je po 8. sept. 1943 izkazal v boju proti Nemcem in kdor ni zagrešil kot član stranke nobenega dejanja iz odst. 2.

Vsakdo, ki bo najden kriv in bo proti njemu komisija za čiščenje uporabila določbe te uredbe, ima pravico pritožbe na okrožno komisijo za čiščenje. Kdor da napačne podatke, kdor sploh ne predloži podatkov, kdor krivo priča, zagreši prekršek in bo sojen po vojaškem sodišču, ki ga bo v primeru, da ga spozna krivim, obsodilo na zapor ali globo, ali oboje.

Odredba stopi v veljavo, ko jo prvič objavijo.

DEMOKRATSKE BESEDE

Pot v suženjstvo

(Po Friedr. A. Hayeku)

XII

Poleg tega tudi ni nobenega razloga, zakaj država ne bi pomagala organizirati obsežnega sistema socialnega zavarovanja in ne bi skrbela za tiste izredne življenjske primere, za katere le redki lahko sami v naprej skrbijo.

Načrtnost za varnost druge vrste ima na svobodo zelo zahrbten vpliv. To je načrtnost, ki ima namen zaščititi posameznike ali skupine pred zmanjšanjem dohodkov.

Če je, kot postaja vedno bolj resnično, ljudem pri vsakem poslu, kjer postajajo pogoji boljši dovoljeno, da zaradi tega, da bi sebi zagotovili polni dohodek v obliki visokih plač ali dobičkov, druge izključujejo, potem tisti, katerim gre slabše, nimajo nikamor iti in ima vsaka sprememba za posledico veliko brezposelnost. Gotovo je, da se je zaradi povečane brezposelnosti in nesigurnosti zelo povečala tudi želja po varnosti.

Največjo brezupnost položaja tistih, ki so v družbi, ki je na ta način postala okorela, ostali izven obsega zaščitene zaposlitve, lahko ocenjujejo samo tisti, ki so jo sami občutili. Nikdar še ni kdo ostudnejše izkoriščal neki razred, kot so izkoriščali manj srečne pripadnike skupine proizvajalcev tisti, ki so se dobro zasidrali. To je omogočila takoimenovana «regulacija» tekmovanja. Malo je gesel, ki bi bila povzročila toliko zla, kot ga je povzročilo geslo «stabilizacije» posameznih cen ali plač, kar je sicer zagotovilo dohodke nekaterim, povzročilo pa, da se je začel položaj drugih vedno bolj slabšati.

V Angliji in Ameriki so začeli postajati posebni privilegiji, posebno pa privilegiji v obliki «regulacije» tekmovanja in «stabilizacije» poedinih cen in plač vedno važnejši. Vsako zavarovanje ene skupine je nujno povzročilo povečanje negotovosti pri drugih. Če nekomu v naprej zagotovite določeni del neke po količini ali obsegu spremenljive stvari, se bo ostanek, ki bo ostal drugim, nujno sorazmerno spreminjal bolj kot celotna stvar.

Splošni napori, da bi dosegli varnost z omejevalnimi ukrepi, ki bi jih podpirala država, so v teku časa povzročili postopno preoblikovanje družbe preoblikovanje, v katerem je kot v toliko drugih primerih vodila Nemčija, druge dežele pa so ji sledile. Ta razvoj je pospešila še druga posledica socialističnega nauka: premišljeno omrtvičenje vse delavnosti s tem, da so označili gospodarsko tveganje kot moralno nizkotno. Ne moremo grajati naših mladih ljudi, če imajo varno, plačano mesto rajši kot pa tveganje pri podjetju, ko so od najzgodnejše mladosti slišali, da so prvo opisovali kot najvzvišenejše, nesebično in nepristransko zaposlitev. Današnji mlajši rod je rastel v svetu, ki je v šoli in v tisku predstavljal duha trgovske podjetnosti kot zaničevan, ustvarjenje dobička pa kot ne moralno, kjer so zaposlevanje 100 ljudi prikazovali kot izrabljanje, gospodovanje nad enakim številom pa za nekaj častivrednega.

Starejšim ljudem se zdi to morda pretiravanje, toda dnevna izkustva univerzitetnega profesorja dopuščajo kaj malo dvoma, da se je kot posledica protikapitalistične propagande vrednotenje sprememb v ustanovah, ki so se doslej dogajale, že v naprej zelo spremenilo. Vprašanje je, ali ne bomo s spreminjanjem naših ustanov ne hote uničili še višje vrednote samo zaradi tega, da bi zadostili novim zahtevam.

Spor, s katerim imamo opravka, je osnovni spor med dvema nespravljivima tipoma družabne organizacije, ki so ju često opisovali kot trgovski in vojaški tip. Poedinec pri obeh bodisi obdrži izbiro in tveganje, ali pa oboje izgubi. V vojski oblast delo in delavca priznava enako; to je edini sistem, kjer dopuščajo poedincu polno gospodarsko varnost. Ta varnost pa je v nujni zvezi z omejitvijo svobode in s hierarhičnim redom vojaškega življenja. To je varnost vojašnice.

V družbi pa, ki je navajena na svobodo, je malo verjetno, da bi mnogo ljudi premišljeno zasledovalo varnost za to ceno. Toda politika, kakršno zasledujejo zdaj, ustvarja pogoje, pod katerimi stremi prizadevanje za varnostjo, da bi postalo močnejše kot ljubezen po svobodi.

Če nočemo uničiti osebne svobode, moramo dopustiti, da se tekmovanje vrši brez ovir. Z vsemi sredstvi zagotovite vsakomur enoten minimum; istočasno pa je potrebno poudariti, da morajo odpasti vse zahteve po privilegirani varnosti posameznih razredov in da so ničeva vsa opravičila, da bi dovoljevali posameznim skupinam izključevanje novodošlih od delitve njihove blaginje iz razloga, ker bi te hotele obdržati svoj posebni standard.

Mednarodna socialistična zveza

IZJAVA TAJNIKA angleške delavske stranke

London, 8. septembra

Tajnik angleške delavske stranke Morgan Phillips, ki je obiskal skandinavske dežele skupaj s prof. Laskijem, je izjavil, da je delavska stranka izdelala načrte za utrditev mednarodnih odnošajev in bodo v kratkem imenovali tajnika za mednarodni oddelek pri delavski stranki.

Ko je Phillips podrobno govoril o Danski, Švedski in Norveški, je rekel, da so sklenili da bodo redno pošiljali v London poslance socialnodemokratskih strank.

«Med našim zadnjim obiskom — tako je rekel tajnik — smo navezali tesne zveze s socialnodemokratskimi strankami v skandinavskih državah.»

«Zmaga delavske stranke je opogumila ter navdušila stranke teh treh držav ki si prizadevajo zdaj, ko je vojna končana, razviti naj ožje sodelovanje z nami. Uresničenje naših načrtov, ki jih je vladar podčrtal v svojem govoru v parlamentu, sledi zunanji svet z veliko pažnjo. Podobno zanimanje kot v skandinavskih državah opazimo tudi v drugih evropskih državah, ki gojijo željo, ki so jo že izrazile v številnih prošnjah, da obiščejo naše delegacije delavske stranke v njihovih državah».

«V Kopenhagnu, Oslu in Stockholmu smo imeli priliko razpravljati o možnostih mednarodnega sodelovanja delavskih strank in preučiti ukrepe ter postaviti pripravljalno komisijo ki bo pripravila pot za mednarodno organizacijo socialističnih strank.

Preiskava o Pearl Harboru

Washington, 8. septembra

Predsednik Truman je pozval senat, naj sklene preiskavo okoliščin pri napadu na Pearl Harbor. Izrazil je svojo željo, naj javnost zve resnico in nič drugega kot samo resnico. Predsednik je na tiskovni konferenci izjavil, da bodo vsa poročila o vprašanju Pearl Harbora, ki so jih do zdaj držali v tajnosti, predali skupno z vsemi ostalimi novicami članom kongresa, ki bodo vodili preiskavo.

Nato je ameriški senat odobril predlog vodje večine Albena Barkleja, ki je zahteval, naj senat uvede preiskavo o porazu pri Pearl Harboru.

Odbor šestih senatorjev in šestih drugih predstavnikov bo preiskal to zadevo in predložil svoj zaključek kongresu in ameriškemu narodu do 3. januarja 1946.

Barkley je izjavil: «Ta preiskava bo morala biti poštena, da bo mogla prepričati kongres, deželo in svet, da ni zagovarjala nikogar, ki naj bi bil posredno ali neposredno odgovoren za poraz in da ni nepravično sodila nobenega pripadnika vojske, mornarice ali civilne uprave.

Prejšnji teden je predsednik Truman objavil poročila vojske in mornarice, ki se nanašajo na Pearl Harbor in izjavi vojnega ministra Stimsona in mornariškega ministra Forrestala. Poročila ne obremenjujejo nobene osebe in niso predložila nikakih drugih ukrepov, ki naj bi se jih vojaško sodišče poslužilo.

Izselitev Nemcev iz Češkoslovaške

London, 8 septembra

Dr. Fierlinger, predsednik Češkoslovaške vlade, je izjavil na konferenci v Londonu, da predvideva načrt, ki ga je predložil v imenu svoje vlade zavezniškim oblastem izselitev večja dela treh milijonov Nemcev, ki se zadržujejo zdaj na Češkoslovaškem.

Dejal je, da bodo dovolili odhod samo Nemcem, medtem ko bo vse druge vrednosti zaplenila češkoslovaška država za povračilo vojne škode in zaplemb.

Atomska bomba v ameriškem kongresu

Washington, 8 septembra

Dva člana ameriškega senata sta predlagala izdajo zakona nadzorstva nad atomsko energijo in nadaljnim študijem o razvoju atomske bombe. Senator Brien MacMahon je predlagal senatu uporabo atomske energije v obrambne svrhe ter v korist ljudstva, da se preprečijo vse zlorabe. Senator Arthur Vanderberg pa je predlagal odbor, v katerem bodo člani ameriškega kongresa, ki bodo imeli nalogo, da preučujejo in nadzorujejo razne možnosti za uporabo atomske bombe. V zelo važni razlagi tega odloka je vlada Združenih držav pooblaščena, da sklene sporazum z varnostnim odborom pri ustanovi združenih narodov, da slednji «vodi poiskuse, preiskave in študije za proizvodnjo in uporabo atomske energije». V tem sporazumu bodo tudi zahtevali, da «tudi vsi drugi člani dajo na razpolago odboru mednarodne varnosti vse vesti o atomski energiji, ki jih imajo. «Odbor bo pooblaščen, da sklene sporazum, ki ne stopi prej v veljavo, dokler ga ne odobri kongres.

MacMahon je rekel: «Tisti, ki nimajo zaupanja v mednarodno varnost, so predlagali, da se naj ne izda tajnosti atomske bombe». Senator je potem dodal, da je ta stvar nemogoča, ker druge države ne bodo brezdelno gledale izum atomske bombe. Tudi one bodo napravile poizkuse, da bi vsaj v nekaj letih odkrile to tajnost. «Jasno je da odbor za mednarodno varnost, ki nima sredstev ali moči, da bi zagotovil mir, ni nič drugega kakor prazna beseda. Če bi imele vse velike države atomsko bombo, nam že zdravi čut nalaga, da ne izgubimo časa, da dosežemo pametno nadzorstvo nad to novo silo».

Senator Vanderberg je soglašal s tem, kar je rekel MacMahon. Zato je zahteval, da napravi odbor ameriškega kongresa izčrpen študij o velikih možnosti atomske energije ter o nevarnostih, ki jih predstavlja za svet. Vanderberg je rekel, da je težko verjetno, da bi mogel kongres vprašanje atomske bombe urediti s posebnim zakonom.

Fašizem še ni mrtev

Ameriški radijski komentator Clifford Evans je nedavno govoril o fašizmu:

V boju proti fašizmu smo prekoračili šele vojaško fazo. Fašistična filozofija še vedno živi. Čeprav se morebiti še ne zavedamo, je fašizem del ruševin in obupa — živel bo še toliko časa, dokler ne bo vse uničenje v Evropi popravljeno in to ne samo na zemlji, temveč tudi v dušah».

Laza Markovič aretiran

Beograd, 8 septembra

Aretirali so Lazo Markoviča, predvojnega jugoslovanskega pravosodnega ministra. Lista «Borba» in «Politika» pišeta, da je Markovič obtožen, da je med okupacijo sodeloval s sovražnimi organizacijami in podpiral generala Mihajloviča ter njegove četnike. Pred dnevi so poročali, da je vložil prošnjo za priznanje radikalne stranke v smislu novega zakona o svobodi strank.

Sindikatne organizacije v Berlinu

Berlin, 8. septembra

Dopisnik lista «New York Times» poroča, da od treh milijonov ljudi, ki bivajo v Berlinu, pripada samo 200.000 ljudi osemnajstim delavskim organizacijam, štirinajstim sindikatnim zvezam in štirim uradniškim organizacijam. Vse te organizacije so bile ustanovljene, preden so zavezniške angloameriške sile prišle v mesto.

Iz Slovenije

V bivši dravski banovini je bilo pred vojno 760 sol, od katerih je bilo za časa vojne 174 popolnoma uničenih, 121 delno uničenih. V teh šolah je bilo v pričetku 1941 leta 4454 učiteljev in učiteljic; od katerih se je zdaj javilo na dolžnost 3330 učnih moči. Da bi izpopolnili število manjkajočih učnih moči, so ustanovili tečaje, pri katerih bo usposobljenih 600 učiteljskih pripravnikov. Tudi v Slovenskem Primorju so tečaji za učitelje, ki jih obiskuje 163 kandidatov. Ko bodo ti tečaji zaključeni, bo usposobljenih okrog 1000 učiteljskih pripravnikov. S tem stevilom bo, po vesti Tanjuga, izpopolnjeno manjkajoče stevilo učiteljev.

Vojni dogodki so uničili nešteto vasi v dolinah trnovskega gozda na Krasu. Zaradi pomanjkanja apna in delavnih moči ni mogoče pred pričetkom zime popraviti porusenih his. Primorci gradijo zato majhne barake, dolge 7 m in široke 5 metrov. Te barake imajo prostor za spalnico in kuhinjo. Tudi pri obnovi prometa so Primorci pokazali svojo spretnost. Pri Dobravljah so popravili most ter odstranili vse sledove vojne. Pri Idriji so postavili nov most. Tudi drugod nadaljujejo s popravili prometnih črt.

Pred sodiščem za zaščito narodne časti v Zagrebu se je zagovarjal Slovenec Viljem Bizjak, lastnik tovarne Viljem Bizjak in drug. Obtožen je, da je od marca 1942 dobavil domobranstvu za 40,007.004 kun prepečenca. Isto leto je pričel dobavljati tudi za nemško vojsko kekse in jih izdelal v skupni vrednosti 9.983.000 kun. Sodišče ga je obsodilo na izgubo državljanskih pravic in časti za dobo 3 let, ter zaplembo celotne imovine.

RAZPRAVA V OSLU

Quisling se zagovarja

Oslo, 8. septembra

Posebni dopisnik agencije «Reuter», Scott Rankine, poroča, da je Quisling kričal in krilil z rokami, ko je včeraj imel svoj prvi obrambni govor, ki je bil tudi zadnji pred obsodbo.

Med političnim razmotrivanjem je citiral Hitlerjeve izreke iz knjige «Mein Kampf» in opisoval grozovitosti boljševizma v Rusiji.

Član sovjetske republike na Kavkazu, kjer se je on zadrževal kot gost, mu je izjavil, da je bil povabljen k ustanavljanju sovjetske republike v Indiji in so mu ponudili tudi vlogo pri upravi.

Popoldne je pričel svoj dolgi zagovor, med katerim se je pritoževal nad ravnanjem policije v zaporu, češ da ni noben tolovaj in se je predal ob osvoboditvi Norveške popolnoma prostovoljno. Nato je govoril o svojem značaju in zatrjeval, da ime Quisling ni tuje in da so stari nordijski vladarji nosili isto ime.

Nadaljeval je z opisovanjem svojega življenja od mladosti, ki jo je preživel v samoti doline Telemarka do uspehov, ki jih je imel v politiki, dokler ga ni sodnik prekinil, da je njegov govor podoben propagandističnemu besedilu. Quisling je nato začel kriliti in je dejal, da od žalosti ne more več stati na nogah ter je zahteval preložitev razprave na jutri, kar so mu dovolili.

Quislingov govor je bil vseskozi udarniški in bi ga mogli označiti bolj za agitatorja kot pa za obtoženega izdajalca. Govoril je močno in samozavestno, dokler ni pri razpravi slišal obtožnice.

V nekaterih trenutkih govora je postal njegov glas cvileč in z rokami je krilil po zraku, dokler ni postal histeričen, pri čemer je spominjal na Hitlerja. Vse je izgledalo, kot da ni pri pravi pameti.

Med obtoženčevim zagovorom je predsednik sodišča zdelal in gledal na uro ter kazal veliko dolgočasje.

Na nekem mestu se je Quisling tolkel na prsi in kričal: «Norveško ljubim kot noben drugi. Nisem izdal svojih prijateljev, niti svoje domovine.»

Drugi dan svoje obrambe je Quisling trdil, da je pri sovjetsko-nemškem paktu leta 1939 Molotov obvestil Ribbentropa, da Sovjetska zveza zahteva različna oporišča na Danskem in na južnem Norveškem.

Obrnjen proti galerijam, ki so bile polne občinstva, je Quisling večkrat vpil in mahal z rokami, češ da so obtožbe, da je dajal Nemčiji vojaška poročila «najbolj umazane laži». Ta izraz je pogosto uporabljal pri večini obtožb. Quisling je trdil, da je skušal ovirati razširjanje nacizma v Evropi. Po sestanku v Monakovem je bil prepričan, da vse države skupno s Sovjetsko zvezo tajno mobilizirajo. Edini njegov namen je bil braniti nevtralnost Norveške in ji dati mir, toda njegovega glasu niso poslušali.

Quisling je kritiziral angleško zunanjo politiko ter dejal, da so angleški poskusi izvajati načelo «razdvajaj in vladaj» v Evropi leta 1939 propadli in da je takrat tudi dvomil v angleško premoč na morju.

Quisling je izjavil, da bi mu morala biti Norveška hvaležna za «velike zasluge», katere ji je storil aprila 1940 na dan nemškega vdora in ustanovitve svoje vlade.

«Ne morem se kesati ali sramovati nikakega svojega dejanja, katerega sem storil ta dan», je vzkliknil.

Zanikoval je, da bi sestavil svojo vlado iz pohlepa po oblasti. Dolžnost mi je to narekovala. Bilo je potrebno, da je nekdo prišel in se pogajal z Nemci».

"Zaposlitev za 60 milijonov"

Washington, 8. septembra

Bivši ameriški trgovinski minister Henry Wallace je objavil svojo novo knjigo «Zaposlitev za 60 milijonov ljudi», v kateri razvija svoj program za «delo za vse, brez gospodarskih načrtov, brez poraznih inflacij in brez pasivne bilance, kar bi ogrožalo naš narodni kredit.»

Wallace piše, da bo po njegovem načrtu dajala večino zaposlitve zasebna pobuda. Naloga vlade je bolj vzpodbujanje kakor vmešavanje v gospodarstvo.

«Gotovo, če ima država moč preprečiti brezposelnost, bi dala poslovnim ljudem pogum, zaposliti vse — in tako pomagala državi, da omeji svoje izdatke».

Wallace zatrjuje, da je gradnja hiš glavno področje za zaposlitev in predlaga desetletni načrt za zgradnjo 16-18 milijonov hiš in za izboljšanje 9-10 milijonov že obstoječih poslopij.

Udejstvovanje na higijenskem polju, izkoriščanje vodne energije za elektrifikacijo in ohranjevanje gozdov, bodo nudile obširne možnosti za množično zaposlitev. Takole pravi: «Osvoboditi se moramo revščine v mestnih podzemljih; odpraviti moramo stradanje; dvigniti moramo zdravstveno stanje in vsakomur moramo dati možnost razvijati njegove delovne sposobnosti in preskrbeti si primeren in dober odpočitek. Vse to bo povečelo zmožnosti za zaposlitev.»

Pomoč ustanove UNRRA Albaniji

Tirana, 8. septembra

Dnevnik «Baskimi» piše o pomoči, ki bi jo morala nuditi ustanova UNRRA Albaniji na temelju sporazuma, ki so ga zaključili s albanskodemokratsko vlado. Količina materiala, ki ga je določila ustanova UNRRA za pomoč Albaniji, znaša 10 tisoč ton mesečno. Do zdaj je ustanova UNRRA poslala 12.056 ton moke in 300 ton farmacevtskih proizvodov. Ugotovili so, da mesečna tonaža, ki jo je predvidela ustanova UNRRA, ne pokriva potreb, niti v pogledu prehrane, niti v pogledu obnove. Potrebe Albanije so zelo velike zaradi velikega razdejanja, ki sta ga povzročili dve fašistični zasedbi. Razen tega je letošnja suša zelo škodila žetvi. Dnevnik pise nadalje o možnosti večjega izkrcevanja v obnovljenih pristaniščih Draču, Valoni in Sarahi ter dodaja, da bi morali zavezniki doseči, da bi ustanova UNRRA nudila večjo pomoč za obnovo Albanije.

Iz Jugoslavije

Rolf Nugent, podupravnik misije ustanove UNRRA za Jugoslavijo, ki se je po šestih mesecih vrnil iz Jugoslavije v Združene države, je izjavil, da je pomoč ustanove UNRRA jugoslovanskim narodom znatno pospešila izvedbo obnove v tej državi. Dejal je: «Največji del so opravili Jugoslovani sami. So močan in odločen narod in obnova napreduje hitro zaradi njihovega resnega in pojetnega dela.» Na vsak način pa je pomoč ustanove UNRRA vedno važnejša in do konca julija je dobavila ustanova skupno z zavezniškimi vojaškimi oblastmi 220.000 ton dobav, od katerih znašajo tri četrtine dobave ustanove UNRRA. Samo v juliju meseca je ustanova UNRRA dobavila Jugoslaviji 65.000 ton. Od decembra 1944 do konca julija 1945 so ustanova UNRRA in vojaške zavezniške oblasti dobavile Jugoslaviji 219.800 ton blaga. Od tega je prispevala 166.100 ton blaga ustanova UNRRA in 53.700 ton vojaška oblast.

*

Mi Jugoslovani nimamo namena skrivati, kar se dogaja v naši državi. Ako realistično gledate položaj, boste videli, da se ves naš narod neutrudljivo bori za premaganje težkoč, ki jih je povzročila vojna. Mi želimo, da bi nam naši zavezniki, posebno pa Združene države, nudili pomoč. Nikdar nismo podali izjave, ki bi dala dvomiti o naši želji živeti v najboljših odnošajih z našimi zavezniki. Ni res, da ne želimo sodelovati v bodočnost z našimi zavezniki na strani katerih smo se borili v tej vojni.»

Na podlagi novega zakona so jugoslovanski državljani dolžni oddati Narodni banki vse tuje valute in tuje devize, ki so jih prinesli v Jugoslavijo ali pa so jim bile poslane iz tujine Ta zakon se nanaša tudi na uvoz žlahtnih kovin.

Orjaško ameriško letalo

Long Beach, 7. septembra

V sredo popoldne je srečno končal poskusni polet novega ameriškega orjaškega letala «D C 74».

Ta vrsta letala je namenjena civilnim potrebam in bo imelo 13 mož posadke. Sprejelo bo lahko 108 potnikov; v njem bo restavracija, garderoba in shramba za prtljago. Tehniki zatrjujejo, da je to največje letalo na svetu.

Njegov akcijski radij znaša 12.480 km. Ima štiri motorje, razpetina kril znaša skoro 54, dolgo je 48 in visoko 13 metrov. Poskushi vožnji so prisostvovali vojaški in civilni izvedenci. Zatrjujejo, da dajejo štirje motorji po 28 cilindrov letalu hitrost nad 480 km na uro. Pot okoli sveta lahko napravi letalo s samo dvemi pristanki.

Letalo ima dva vijaka, ki se vrtita v obe smeri, tako, da se lahko giblje na zemlji naprej in nazaj.

ŽENSKI KOTIČEK

Za kuharice

Krompirjeli ponvičniki. *Olupi ½ kg. surovega krompirja, ga nastrgaj na drobnem strgalniku in počakaj, da se izcedi voda, katero potem odlij. Nastrganemu krompirju prideni 50 gr bele moke, ščepec soli in eno jajce, ter dobro premešaj. V ponvici za palačinke razbeli mast, olje ali maslo, razmaži v ponvici krompirjevo zmes za pol prsta na debelo in popeči na obeh straneh. Te krompirjeve ponvičnike lahko nudiš kot samostojno jed, s kakršno koli salato, k različnim omakam ali pa tudi kot slaščico, če jih potreseš s sladkorjem ali namažeš z marmelado.*

Angleška močnata. *Naredi beli biskvit iz 4. beljakov. Najprej mešaj 4 žlice sladkorja s 4 žlicami bele moke in primerno količino vode ali mleka. Moki prideni en pecilni prašek in nekoliko soli. Ubij 4 jajca, loči beljake od rumenjakov, stolci iz beljakov trd sneg in ga deni k mešanici sladkorja in moke, tako, da dobiš ne pregosto, lepo tekočo maso. Namaži z maslo pekačo, zlij nanjo biskvitno mešanico in lepo rumeno zapeci v srednje vroči pečici. Medtem zmešaj v skodelici 4 rumenjake, 4 žlice sladkorja, 1 zavitek vanilijevega sladkorja, 2 kavini žlički bele moke in noževo konico soli. Zlij v ½ l mrzlega mleka, kateremu si prilila ¾ l vode, dobro premešaj, deni na nepremočan ogenj in mešaj toliko časa, da se vanilјeva krema zgosti. Kuhano postavi v mrzlo vodo in stalno mešaj, da se ohladi. Zreži biskvit na kocke ali rezine, deni v stekleno skledo in polij z ohlajeno kremo. Tej močnati jedi znatno izboljšaš okus, ako povrhu biskvite potreseš nekoliko orehov ali lešnikov, še preden deneš v pečico.*

Sušenje sliv na poseben način. *Zrele slive popari z vrelo vodo, da se raje lupijo. Ko si jim odstranila še koščice, jih stresi enakomerno debelo na rešeto, ali če imaš nalašč za to pripravljeno rešetko. Pod rešetko zažgi nekoliko zvepla, ker ožepljane slive pri sušenju ne potemne, ampak obdrže lepo rumeno barvo. Slive suši potem kot vsako drugo sadje.*

Poletna nega obraza

Sonce, veter in morska voda so viri zdravja, so pa tudi sovražniki nežne in lepe polti. Zato se vedno dobro natrite z oljem ali kremo, preden se izpostavljate vplivu sončnih žarkov. Zlasti je škodljivo sedeti na soncu z napudranim obrazom, ker se koža poti ter se pot pomeša s pudrom in umazanostjo ter zamaši znojnice. Tako se znojnice razširijo in na licu opazite neokusne črne pike.

Če boste najprej obraz očistila umazanije in ga dobro namastila, lahko z veseljem in mirno vestjo uživate blagodejne sončne žarke in vodo, ki vam bosta dala vir energije za zimo.

Tudi oči moramo negovati, ker se od sonca in slane vode rade vnamejo in vekę zatečejo. V tem primeru so najboljše zdravilo kopeli z raztopino borove kisline ali odcedkom kamilic. Če imate več časa, polagajte na oči 10 do 15 minut obkladke mlačne rožne vode. Poleti ne barvajte trepalnic, ker je to ob jasni sončni luči nelepo videti. To si prihranite za umetno svetlobo, ki je takšnim ukanam bolj prizanesljiva. Rajši si omislite majhno ščetko, ki jo namočite v ricinovo olje in si z njo počesite trepalnice. Videla boste v kratkem, kako se vam bodo popravile. Paziti morate le, da olja ne spravite v oči, ker peče.

Za ustnice uporabljajte svetlo in mastno rdečilo. Zvečer rdečilo najboljše umijete s kosmičem bombaža in vazelino. Nežni koži ustnic nič bolj ne škoduje, kakor če puščate staro rdečilo in zjutraj namažete preko tega novo.

Praktični nasveti

Če škarij dalje časa ne boste uporabljala, jih namažite z glicerinom, da ne zarjave. S čopičem ali kosmičem bombaža namažite zlasti rezila. Tako jih boste našla vedno v redu.

Na ščetki za nohte se polagoma naberejo ostanki mila in umazanije. Temu z lahkoto odpomorete, če ščetko nekaj ur pustite ležati v slani vodi. Žlico soli na četrt litra vode.

Glavnike in druge predmete iz želvovine najboljše očistite z zmesjo mehkega oljnatega mila in smukca (boro talco). S to zmesjo dobro drgnite predmete in jih potem operite v tekoči vodi. Če treba, večkrat ponovite.

Zaradi prevročega likalnika nastale rumene lise lahko odstraniš, če jih splakneš z borovo vodo.

Srebrnino najlepše očistiš s škrobovo vodo, katero dobiš, če na nastrgan krompir nalješ vode, pustiš stati 1 uro in potem vodo odliješ.

Preproge, ki so izgubile pestre barve, poživiš, če jih izščetkaš z ščetko namočeno v kisu razredčenim z vodo. Preproga bo zopet kot nova.

MODA

Glavna črta nove ameriške in angleške mode je ženskost. To lahko posnamete tudi z naše skice. Zelo priprosta oblekca iz lahke volne, gorčične ali svetlosive barve.

Jurij Jaksetich in njegova žena v spremstvu zavezniškega častnika pri odhodu iz jetnišnice sodnih zaporov

Reševalna dela
ameriške mornarice med vojno

Ameriško mornariško ministrstvo je izdalo poročilo o dviganju potopljenih ladij, ki jih je med vojno ponovno spravila na površje mornarica Združenih držav. Vrednost rešenih trgovskih in prevoznih ladij znaša okoli 600 milijonov dolarjev; precejšna pa je tudi vrednost dvignjenih vojnih ladij.

Največji podvig so izvršile reševalne edinice ameriške mornarice tik pred japonsko predajo. Ob tej priliki so v manilskem zalivu dvignile 600 ladij. Večino je potopila ameriška vojska v sodelovanju z mornariškimi letalci pred vdorom na Filipine. Ostale ladje so potopili Japonci. Z dvigalnimi deli so začeli meseca januarja. Pri delih je sodelovalo 60 častnikov in 600 vojakov.

V mornariških reševalnih edinicah je sodelovalo v vojnem času okoli 2.000 vojakov in častnikov. Najuspešnejše je bilo njihovo delo v severni Afriki, v Italiji, Franciji in na Pacifiku. Ob ameriški atlantskih in tihomorskih obalah pa so reševalna dela opravljale pod nadzorstvom mornariškega ministrstva trgovske reševalne tvrdke.

IZ GORICE

ZASEDANJE IZREDNEGA POROTNEGA SODIŠČA
RAZPRAVA PROTI FRIDI DUGAR

Večkrat je že bila ponovljena zahteva, da se tudi v našem mestu uvede izredno porotno sodišče, da sodi tistim, ki so zagrešili kakšen zločin v službi okupatorja. Zagotavljeno je bilo, da bo v primeru potrebe prišlo v Gorico poslovat izredno porotno sodišče iz Trsta. Zdaj smo izvedeli, da bo 13. septembra ob 9 uri začela prva razprava izrednega porotnega sodišča v Gorici, ki bo sodilo Goričanki Fridi Dugarjevi, ki stanuje v Ločniku. Obtoženka je sodelovala z nemškimi zasedbenimi oblastmi v Gorici od decembra 1943 do junija 1944. Nameščena je bila kot tolmač pri nemški policiji, toda v kratkem je postala sodelavka nacista Fritza Zimmerja, ki je bil tedaj načelnik varnostne službe v Gorici. Odgovorna je za prijave in aretacije mnogih tukajšnjih rodoljubov. Dugarjevi bo sodilo sodišče, ki bo sestavljeno iz dr. Emilio Del Guercio kot predsednika, odv. Henrika Okretiča kot javnega tožilca in štirih ljudskih sodnikov.

Zaradi važnosti razprave bo prisoten tudi glavni javni tožilec Vasco Luci, načelnik državnega tožilstva. Razprava bo javna.

Izpred sodišča

Vojaško sodišče Zavezniške vojaške uprave v Gorici je sodilo včeraj trgovca Remigio Deana, ki je bil zaprt pred dnevi, ker so pri njem našli 227 kg sladkorja. Sodni izvedenec je izjavil, da so vse štiri vrste sladkorja, katere so našli v vrečah, običajno trgovsko blago. Ker je tako bilo dokazano, da sladkor ni prihajal iz vojaških skladišč Zavezniške vojaške uprave, je sedišče obtoženega osvobodilo krivde. Vendar pa je vojaško sodišče predalo predmet rednemu civilnemu sodišču, blago pa je še dalje pod zaporo.

Kmetovalec Ludvik Zotti je bil pred časom aretiran, ker so pri njem našli znatne količine konzerv vojaškega izvora, katere je prejel od ameriških vojakov v zamenjavo za zelenjavo. Sodišče ga ni spoznalo krivim, ker je ravnal v dobri veri ter je priden in vesten delavec.

Spominska akademija

V dvorani Ljudskega doma bo v soboto, 8. t. m. priredil kulturno prosvetni odsek akademijo v čast padlim bazoviškim žrtvam. Prireditev, pri kateri bo sodelovala Gorica z okolico, bo izzvenela v resnem duhu. Od opernih solistov bodo nastopili Slovenca Gorjan in Arčon ter italijana Valenti in Giorgini. Nadalje, bodo naztopili pevski zbori iz Gorice, St. Mavra, Solkana in Podgore, ter furlanski pevski zbor in Gradišča. V program bodo vpletene deklamcije, pesmi, posvečene bazoviškim žrtvam. Vse vmesne točke bo povezoval orkester iz St. Petra.

Ker je čisti dobiček namenjen otrokom žrtev, ki so pred petnajstimi leti dali svoja življenja na Bazovici upamo, da bo vsak rade volje prišel in s tem pokazal svoje sočustvovanja.

Romanje na Sveta Goro

Jutri bo romanje na božjo pot na Sveti Gori, katere se bodo udeležili poleg romarjev tudi vsi, ki so se vrnili iz vojnega ujetništva in koncentracijskih taborišč. Zjutraj ob 8. uri bo maša z obhajilom za vse romarje, katero bo podelil goriški nadškof; ob 10. uri pontifikalna maša, katero bo služil mons. Valdemarin; od 12. ure do 18. ure bo čaščenje čudežne podobe z rožnim vencem. Ob 18. uri bo romarje sprejel goriški nadškof mons. Carlo Margotti.

Razsvetljava mesta

Zaradi pritožb o razsvetljavi posameznih delov mesta, ki se čutijo zapostavljeni, je ing. Reinoldi, ravnatelj občinskih podjetij na tozadevno vprašanje odgovoril sledeče:

«Kot vam je znano, imamo v Gorici dve vrsti razsvetljave. Na eno so navezane svetiljke na križiščih, ki gore vso noč, na drugi pa tiste, katere ugasnejo ob 23. uri. Pozneje gori samo polovica žarnic. Zdaj delamo na tem, da onim krajem, ki so pri tem postopku neupravičeno bolj osvetljeni, začasno odvzamemo to, kar bi lahko bolj koristno uporabili drugje. Največja težava pri tem našem stremljenju je pomanjkanje električnega materiala. Morali smo kriti velike potrebe, ki so izčrpale naše zaloge, ne glede na udejstvovanje neznanih storilcev, ki uničujejo žarnice, da lahko potem rovarijo v temi. Toda nihče naj ne misli, da stojimo brezdelni z rokami v žepu. Pred dnevi je odšel naš nameščenec v Milan na razgovore za nakup velike količine materiala, toda ni uspel, ker tvrdke zahtevajo plačilo vnaprej in se ne zadovoljujejo z nakazili po tekočem računu. Kljub temu se nam je posrečilo dobiti električnih žarnic za 20.000 lir, drug material pa je še na poti.

TRŽAŠKA KRONIKA

Vojaška prireditev «V luči žarometov»

Vojaki vseh narodov, ki so v 13. armadnem zboru, se bodo udeležili velike vojaške predstave, ki se imenuje «Searchlight Tattoo». Ta predstava bo v nedeljo, ponedeljek in sredo ob 20. uri na Montebeliu. Po najnovejših podatkih bodo zaradi ogromnega zanimanja predstavo ponovili v sredo.

«Tattoo» je znana vojaška predstava, ki jo izvajajo vsako leto v vojaških taboriščih v Aldershotu in Tidwohrtu v Veliki Britaniji, kjer privabijo tisoče gledalcev. «Tattoo» je predstava, ki je do sedaj ne poznamo v Julijski krajini in sploh v južni Evropi.

Organizator «Searchlight Tattoo» je major W. H. Lewita. Dopisnik VZN pravi, da je od jutranje zore delal ter se trudil, da bi predstava čim bolje uspela. Dopisnik je razlagal, da bo predmet «Tattoo» roka prijateljstva. Vse velike predstave «Tattoo», ki so vsako leto v Angliji, imajo kakšen predmet, ki je vodilna misel predstave, kakor n. pr. pravičnost, dolžnost, hrabrost ali viteštvo. Potem je organizator dal nekaj podrobnosti o veličini predstave za tržaško prebivalstvo. Razen konjenice, pehote ter angleških vojaških godb se bodo vojaške predstave udeležile indijske, ameriške, italijanske in jugoslovanske čete ter častniki in vojaki angleške mornarice in letalstva.

«Program — tako je nadaljeval major Lewita — se bo začel vsak večer ob 20. uri s pevskim zborom in upamo, da bo občinstvo zavzelo svoja mesta do 20.15, ko bo vojaška godba igrala uverturo. Program vsebuje vojaške vaje, značilno točko bodo tvorile godbe na pihala prvega bataljona škotske straže, prvega bataljona škotskih strelcev iz Londona in prvega bataljona irskih strelcev iz Londona. Po vojaški vaji topništva bo pel vojaški zbor jugoslovanskega oddelka, ki pripada 13. zboru. Sledili bodo indijski narodni plesi. Med številnimi drugimi točkami bodo združene vojaške gobbe izvajale glasbeno točko. Potem bo motociklistična dirka z ovirami ter mimohod zavezniških sil.»

Za to slovesnost bodo zgradili posebne tribune: vsak večer bo 4.000 rezerviranih sedežev. Na razpolago bodo tudi vstopnice od 50 lir navzgor. Civilisti morejo kupiti vstopnice pri CITu na trgu Unità ter po vojaških prijateljih. Civilisti bodo mogli iti z vojaškimi avtomobili na predstavo in nazaj domov.

«Ker sem že videl več vojaških predstav «Tattoo» — tako zaključuje dopisnik sem prepričan po tem, kar sem videl in slišal v pogledu prav, da bo prireditev ostala vsem, ki jo bodo videli, v trajnem spominu.»

Pričetek šol

Po odredbi šolskega urada pri Zavezniški vojaški upravi se bodo pričeli na italijanskih in slovenskih srednjih šolah sprejemni, napredovalni, popravljalni in zrelostni izpiti 1. oktobra. Zrelostni izpiti na klasični in realni gimnaziji in končni izpiti na učiteljišču ter tehniki se bodo začeli 16. oktobra.

Morebitne nove prošnje za sprejem k jesenskim izpitom se sprejemajo do 25. septembra, in sicer za sprejemne in sposobnostne izpite. Do 10. oktobra sprejemajo prošnje za zrelostne in končne izpite.

Na osnovnih šolah se bodo vršili izpiti od 1. oktobra dalje.

Na italijanskih in slovenskih osnovih šolah se bo začel pouk 16. oktobra; enako na vseh drugih italijanskih in slovenskih srednjih šolah.

V vseh italijanskih šolah bodo vpisi od 24. septembra do 10. oktobra. V srednjih šolah bodo vpisi zaključeni 20. oktobra, to pa samo za učence, ki morajo polagati izpite.

Nadzorstvo nad šolami

Višji šolski nadzornik v Trstu sporoča, da je po odredbi Zavezniške vojaške uprave vse, kar se tiče otvoritve novih šolskih zavodov, nadzorstva nad kulturnimi in vzgojnimi ustanovami, rabe in določitve poslopij, namenjenih šolski in vzgojni uporabiter zabavnih ustanov, pod izključno upravo višjega šolskega nadzorništva.

Gledališče Verdi. Drevi ob 19.30. se bo vršil napovedani koncert mojstra Antonina Votta. Sodeloval bo pianist Luciano Gante.

Imenovanja, premestitve
in nadomestovanje učiteljev

Na prošnjo stalno nameščenih učiteljev in profesorjev na področju Julijske krajine, Reke in Zadra, ki zdaj ne bodo mogli nadaljevati svojega dela na običajnih mestih, je urad za vzgojo pri Zavezniški upravi pristal, da se rok za vlaganje prošenj za premestitev iz Julijske krajine na italijansko ozemlje podaljša do 8. oktobra. Tisti, ki imajo poseben interes, da se jih nastavi v kakšnem kraju v Italiji, lahko predložijo prošnjo tudi takoj.

Odredili so, da se v šolskem letu 1945-46 na ozemlju Julijske krajine pod Zavezniško vojaško upravo ne bodo vršile premestitve profesorjev in učiteljev na podlagi prošenj; morebitne začasne določitve mest, ki bi se pokazale kot potrebne in premestitve iz službenih razlogov bodo izvršene uradnim potom.

Nadomestitvena mesta v srednjih šolah, v učiteljiščih, v klasičnih, znanstvenih, tehničnih in nižjih obrtnih šolah bodo podeljevali v šolskem letu 1945-46 šolski voditelji.

Tisti, ki želijo dobiti nadomestitveno mesto, morajo predložiti šolskemu voditelju prošnjo na taksnem papirju za 8 lir, in sicer ne pozneje kot do 12 ure 22. septembra 1945. Označiti morajo zaželeno mesto. Prošnji morajo priložiti: krstni list, potrdilo o državljanstvu, kazenski izpis, nravstveno izpričevalo, zdravniško izpričevalo, službeno in šolsko izpričevalo ter izjavo o politični neomadeževanosti. V primeru zakesnele predložitve omenjene izjave bodo smatrali morebitno namestitev kot začasno in preklicno. Vsakdo lahko predloži istočasno več prošenj na različnih šolah. V takem primeru je treba priložiti listine eni sami prošnji.

Šolski voditelji bodo napravili dve posebni razporedbi po zaslugah za vsako mesto. Prvo bodo tvorili tisti, ki so bili izbrani na javnih natečajih za mesta na državnih in z njimi izenačenih šolah in taki, ki so bili vzposobljeni za poučevanje; drugo bodo tvorili prosilci, ki so promovirani. Pri enakih zaslugah bodo imeli prednost: invalidi in vojne sirote, v bojih ranjeni, sinovi vojnih invalidov, matere, vdove, sestre, ali neporočene padlih. Iste prednosti bodo imeli bojevniki in preganjanci v borbi za svodobo.

Razporedbe prosilcev bodo objavljene v posameznih šolah do 1. oktobra. Do petega oktobra bodo šolski voditelji izvršili imenovanja, ki jih bo treba sprejeti v teku petih dni. S pooblastilom šolskega voditelja se sme sprejeti mesto v eni sami državni ali z nio izenačeni zakonsko priznani šoli. Nadomestitvena mesta v nižjih obrtnih tečajih bo odkazal višji šolski nadzornik na podlagi navodil priložene okrožnice. Zainteresirani si lahko ogledajo okrožnico, ki vsebuje vse odredbe. Ta okrožnica bo na vpogled v posameznih šolah.

Tekmovanje za dodelitev
študijskih ustanov

Višji šolski urad v Trstu javlja, da je v teku tekmovanje za dodelitev 100 študijskih ustanov po 2000 lir sinovom ljudskošolskih učiteljev za obiskovanje nižjih obrtnih šol in ženskih ter moških učiteljišč.

Potrebno opremljene prošnje morajo prosilci predložiti neposredno narodni ustanovi za učiteljstvo, Corso Vittorio Emanuele 326 - Rim.

Obvestilo

Spodaj navedene osebe, uslužbene pri raznih upravah in ustanovah, so predložile Komisiji za čiščenje, prošnje za zopetni sprejem v službo:

Državne železnice: Ambrosiano Ferdinando, Ascari Osvaldo, Grablovitz Antonio, Giurda Pietro, Kornfeind Giuseppe, Franzutti Ernesto, Natale Giacomo, Napolitano Giusto, Nori Santo, Novara Eugenio, Narduzzi Egidio, Nicli Alessandro, Orlando Vincenzo, Palumbo Umberto, Paoli Francesco, Pagliari Consolati Pietro, Pincella Antenore, Pitacco Giovanni, Pozzi Antonio, Pozzar Giuseppe, Parini Arturo, Pace Umberto, Palmieri Luigi, Paglia Bonaventura, Panicucci Gino, Parrinello Giovanni, Pascucci Gastone, Pitton Giuseppe, Polli Francesco, Pozzo Filiberto, Pastore Vito, Paparella Gennaro, Palotta Vincenzo, Pagliari Consolati Giovanni, Pian Silvio, Palazzolo Silvio, Panerielło Cristoforo.

A.C.E.G.A.T: Zanolla Pio, Conti Fiorentino.

I.N.P.S.: 1) Lasetti Valerio.

Istituto Assicurazione Marittima Lavoratori: Ussari Giovanni.

Società Navigaz. «Italia»: Fattovich Giorgio.

Mestni urad za javna dela: Festa Francesco.

Kdor koli bi imel zoper gori navedene osebe kakšen ugovor, mora vložiti svoje pripombe v sedmih dneh po objavi tega obvestila

SPORT

Kolesarska dirka Trst-Varna

Tekmovalci prispeli v Sofijo

Iz Sofije javljajo, da so tekmovalci kolesarske dirke Trst-Varna na etapi Niš-Sofija prispeli v Sofijo v sledečem vrstnem redu:

1. Porecki Milan, 2. Bat Branko, 3. Ješič Dragiša, 4. Horvatek Mirko, 5. Stradini Antonio, 6. Abulnar Franc, 7. Davidovič Drago, 8. Mišič Živojin, 9. Džambasov, 10. Carev Tinko, 11. Pokupec Josip, 12. Mitov,

Skupni vrstni red od Trsta do Sofije je sledeči:

1. Porecki Milan . 41:26:30, 2. Bat Branko - 42:29:38, 3. Horvatek Mirko . 41:32:55, 4. Stradini Antonio - 42:41:32, 5. Abulnar Franc - 42:55:00, 6. Pokupec Josip - 42:57:15, 7. Mičič Živojin . 43:00:35, 8. Rangel Mitov - 43:10:36, 9. Jesič Dragiša - 43:11:42, 10. Vojnov Boris - 43:36:18, 11. Drago Davidovič

ZA OBISK BOLNEGA SINA

Jaksetich na svobodi
Velikodušni ukrep Zavezniške vojaške uprave: 10 dni začasnega dopusta

Jurij Jaksetič je bil včeraj začasno izpuščen iz tržaških zaporov, ker je dobil deset dni dopusta, da bo mogel obiskati svojega edinca, ki je v sanatoriju na Golniku pri Ljubljani kjer leži smrtno bolan. Prišel je iz ujetniškega taborišča Dachau.

V pismu, v katerem prosi za začasno svobodo, je Jaksetič izjavil, da nimajo zdravniki veliko upanja na resitev njegovega edinega sina Spartaca.

Kaznjenec je 4. septembra poslal Zavezniški vojaški upravi za Julijsko krajino sledeče pismo:

«Podpisani Jurij Jaksetič, ki pričakujem revizije v svoji sodbi, prosim, da se mi dovoli obisk mojega sina edinca Spartaca, ki leži zdaj na poti iz koncentracijskega taborišča Dachaua v sanatoriju Golniku pri Ljubljani».

«V nekem razgovoru, ki sem ga imel s svojo ženo, sem izvedel, da nimajo zdravniki veliko upanja na njegovo resitev. Moj sin je izrazil željo, da bi me rad še poslednjikrat videl, posebno po izjavah zlobnežev, ki so trdili, da so me, medtem ko je bil on v taborišču, ustrelili Nemci. Zagotavljam, vam, da ne bom zlorabil dovoljenja v noben drug namen, kot samo za dosego navedenega namena in da se bom podvrgel kazni, če bo ta potrjena.

Dajem svojo komunistično in častniško besedo, da bom izpolnil vse zahteve, ki jih bodo oblasti od mene zahtevale.»

Ko je pravni odsek Zavezniške vojaške uprave premislil žalostni primer zaprtega očeta in umirajočega sina, je polkovnik Alfred C. Bowman, najvišji častnik za civilne zadeve pri Zavezniški vojaški upravi, dovolil Jaksetičevo izpustitev na častno besedo.

Danes po 12. uri se je odpeljal major Louis L. Cox, častnik sodnega odseka Zavezniške vojaške uprave v tržaške sodne ječe, kjer je pokazal ravnatelju svoje dovoljenje za razgovor z Jaksetičem.

«Sonce je sijalo skosi železne rešetke okna urada jetniškega direktorja — piše dopisnik VZN —, in Jaksetič je vstopil».

«Dobro je izgledal, a včasi se mu je videlo z obraza trpljenje. Nosil je poletno častniško uniformo.

Globoko se je priklonil majorju Coxu in drugim častnikom prisotnim v sobi.

S posredovanjem tolmača je major Cox razložil, da želi izpustiti polkovnik Bowman Jaksetiča na začasno svobodo, da bo mogel čimprej obiskati na smrt bolnega sina. Jaksetič je vidno olajšan izjavil, da je pripravljen izpolniti vsak pogoj za dosego začasne svobode.

Major Cox je nato vprašal Jaksetiča, koliko dni potrebuje za potovanje v Ljubljano in nazaj. Jaksetič je nato odgovoril, da rabi s hitrim avtomobilom tri dni, s počasnejšim pa pet dni.

Major Cox, ko je bil pooblaščen od polkovnika Bowmana določiti trajanje začasne svobode na Jaksetičevo častno besedo, mu je dovolil deset dni, nakar je Jaksetič podpisal sledečo izjavo: «Izjavljam, da se bom v teku desetih dni od dneva začasne osvoboditve, ki mi je dovoljena za obisk mojega sina, vrnil v Trst in se prijavil ravnatelju sodnih zaporov».

Kakor poroča dopisnik VZN, je izgledal Jaksetič vidno razburjen, ko je podpisal izjavo. Trenotek je okleval in si z roko brisal čelo preden je podpisal. Nato so izročili ravnatelju zapora nalog polkovnika Bowmana, s katerim ga pooblaščа izpustiti Jaksetiča takoj na svobodo. Takoj za tem je Jaksetič, ki ga je spremljal polkovnik T. L. Bullock, častnik za civilne zadeve Zavezniške vojaške uprave, vstopil v avtomobil, ki ga je čakal.

RADIJSKI SPORED

Sobota, 8. septembra

18 sekstet Harry Parry (Videm); 18.30 glasba po željah (Videm); 19 poročila B.B.C.; 19.15 obvestila svojcem; 19.30 oddaja za delavce; 20 poročila v slovenščini; 20.15 poročila v italijanščini; 20.30 II del simfoničnega koncerta iz gledališča Verdi; 21.30 plošče; 22 slusna igrica; 22.30 plesna glasba (Videm); 23 vesti v italijanščini; 23.10 vesti v slovenščini; 23.20 plesna glasba.

DIREKTOR
poročnik ALFRED L. GRIGIS
tiskovni častnik, Trst
Glavni urednik:
PRIMOŽ B. BRDNIK

SHERWOOD ANDERSON 2.

SESTRA SMRT

Starejši sin Don, je bil odločen, da sledi očetovim stopinjam in postane izvrsten gospodar. Za dolgo časa je bil ponos «Kluba mladih živinorejcev», in že devet ali desetleten je prejel nagrado kot dober poznavatelj živine. Dvanajst leten je pridelal na svojem polju, sam in brez tuje pomoči, več žita kot vsak drug mladenič v Virginiji.

Čudno in presenetljivo, se je zdelo da je Mary Grey, prerano razvita in čutna, imela raje nežnega in šibkega Teda, kakor močnega starejšega brata Dona. Kot prava ženska, bi se zdelo naravno in pravično, bi posvetila vse svoje občudovanje Donu. Namesto tega pa je izgledalo, da Don zanjo komaj obstoja. Odtujen in oddaljen ji je bil, medtem ko ji je bil šibki in nežni Ted ves njen svet.

Tudi Don je obstojal: velik, miren, očevidno svest si samega sebe. Oče je začel kot preprost živinorejec z 200 ari obsežnim posestvom: zdaj jih je imel tisoč dvesto. Kaj bi dosegel Don Grey brez tega?

Vse je dobro vedel, čeprav ni tega nikoli povedal. Začel bi bil na lastno roko. Želel je imeti svoje posestvo ter biti sam svoj gospodar. Oče mu je prigovarjal, da bi se posvetil agrarnim studijam, toda ni hotel.

«Ne. Mnogo boljše se bom naučil v praksi», je odgovoril.

Že se je opazila neka neskladnost, nekaj kot tekmovanje med očetom in sinom. Pogostoma nista bila soglasna, kako izvršiti kakšno delo, ali v raznih odločitvah. V začetku se je sin vedno vdal.

Večkrat se v družinah dogaja, da so člani različnega mnenja. Zavist, sovraštvo, majhna nesoglasja so ločila družino Grey. Mary in Ted, Don in oče, mati in dva najmlajša otroka; Gladys, šestletno dekletce, ki je oboževalo Dona, in Harry, dveletno dete.

Kar tiče Mary in Teda, sta zivela lastno življenje. S Tedom so bili vsi zelo prijazni in obzirni zaradi njegovega srca, ki je lahko vsak trenotek prenehalo biti. Sicer je samo Mary razumela, kako ga je to obzirno ravnanje bolelo.

«Ne, Ted, pazi! Imej obzir nase!»

«Ne, Ted, ne delaj tega!»

Včasi je pobledel ter se ves tresel od jeze. Don, oče, mati, vsi so mu govorili na isti način ter mu vsi priporočali isto. Ni jim bilo važno, kaj bi bilo njemu všeč: voditi enega izmed družinskih avtomobilov, splezati na drevo ter stikati za ptičjimi gnezdi, tekmovati v teku z Mary. Ker je živel na velikem posestvu, je bilo naravno, da si je želel osedlati konja in jahati v divjem diru preko polj. Namesto vsega tega je slišal le: «Oh ne, Ted, to ni zate.»

Pričel je kleti, uporabljal je robate besede, katere je slišal od delavcev ali sošolcev: «Za vraga! Prokleto!» si je dajal duška samo v prisotnosti Mary, katera ga je edina razumela; čeprav ni še nikdar priznala tega z besedami, niti sami sebi. To je bila ena izmed njenih lastnosti, ki jo je delala prerano dozorelo. Saj je bila v resnici še tako mlada. Vender je videla, da družina nima vselej prav.

«Ne delajo prav», je večkrat mrmrala sama pri sebi, «ne delajo prav. Če mu je sojeno tako kratko življenje, zakaj mu jemljejo vsako veselje? Čemu ga morijo dan za dnem?»

Ni si bila v tej stvari povsem na jasnem, vendar je bila vzrok, da je čutila do svojcev neki odpor.

Domišljala si je, da je kot vojak, ki mora stražiti Teda.

Brat in sestra sta se vedno bolj odtujevala staršem ter si ustvarjala svoj svet. Zgodilo se je vendar enkrat, da je razkrila svoje misli materi.

Bilo je v zgodnjem poletju. Ted in Mary sta se igrala ob dežju pod napuščem. S strešnega žleba je tekla voda curkoma ter se na nekem mestu zbirala v mlajhno jezerce, po katerem sta oba brazdala. Bila sta vsa umazana in premočena, kar curljalo je od njiju. Čeprav sta imela obleko do kože premočeno, sta se smejala in bila zelo razposajena, ko se je prikazala na hišnem pragu mati. Ko je ugledala Teda, je dejala s senco pritajene bojazni v glasu: «Oh, Ted, ne smeš biti tako razposajen, saj veš, da ne smeš!» Samo to je rekla, vse drugo je bilo samo po sebi umevno. «Veš, da ne smeš teči, plezati po drevesih, jahati. Vsak najmanjši napor te lahko stane življenje.»

Vedno ista pesem. Za Mary seveda nobene opombe. Da, brez dvoma, Ted je vse razumel; pogledal je ter se ves tresel od jeze. Kajti vsi v družini niso mogli razumeti, da je zanj to stokrat huje. Da so vse pazljivosti samo še večali njegovo nesrečo. Materi ni odgovoril, temveč je stekel po dežju proti pristavam. Hotel je bežati ter se tako izogniti tujim pogledom. Mary ga je razumela.

Čutila se je na mah staro in nežno. Mati in hči sta se spogledali. Petdesetletna žena in štirinajstletno dekle sta bili sovražnici. V družini se bo moralo nekaj spremeniti. Mary je čutila, da mora govoriti ter nekaj narediti za Teda. «Morala bi imeti večji obzir, mama», je rekla resno, vsa bleda in tresočih se usten.

«Ne smeš ga več opominjati. Ne smeš več storiti tega, prosim te».

«Česa ne smem storiti», v materinem glasu je bilo začudenje in srd.

«O smrti. Spominjati ga vedno na smrt», je odgovorila Mary.

Skoraj bi bila jokala, toda znala se je odvladati.

Mati je razumela. Nastopil je mučen trenotek, preden se je Mary odločila, da steče za svojim bratom na pristavo. Sprva materi ni bilo popolnoma jasno. Zahotelo se ji je prijeti dekle ter jo stresti, jo kaznovati za njeno predrznost. Tako majhno dekle, pa si upa deliti nauke in očitati materi. V dekličinih besedah je bilo toliko neizrečenega. Bolje bi bilo za Teda umreti kot slišati večne opomine. Videti je bilo, da njene besede vsebujejo ves smisel življenja. «Kaj je vredno takšno življenje? Ali je morebiti smrt hujša?»

Mati ni spregovorila besede ter se vrnila v hišo. Mary je stekla proti pristavi, kjer je našla Teda naslonjenega na zid prazne konjarnice. Nemo je zrl predse. Nj potrebovala razlage, da je uganila njegove misli.

«Ali si ti?» je vprašal Ted, in Mary je odgovorila: «Jaz sem, pridi z menoj, Ted!»

Treba je bilo na vsak način kaj ukreniti; nekaj bolj drznega kot igrati se na dežju. Začenjalo se je jasniti.

«Sezujva si čevlje», je predlagala Mary. Hoditi z bosimi nogami je bilo Tedu prepovedano.

Pustila sta čevlje na pristavi ter stekla v sadovnjak.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Sobotna križanka št. 7

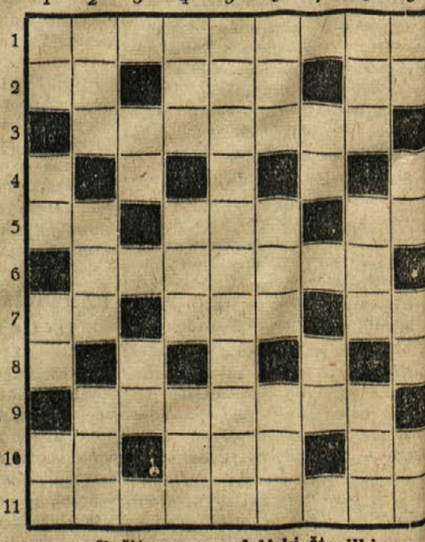

Vodoravno: 1. zavezniška dežela; 2. grška črka — starejša oblika slovenskega veznika — španski spolnik; 3. hodim, pešačim; 5. kratica posebne angleške vojaške napadalne organizacije — zver — iracionalno število; 6. dvigati se kvišku; 7. latinski predlog — kratice znane železarske industrije v Sloveniji — veznik; 9. severni; 10. reka v Italiji — oče — predlog; 11. ameriška država.

Navpično: 1. hrvatska kratica za: število — kratica v pismih — dober športnik — kemično znak za prvino; 2. pravniški pojem — kratica naše planinske organizacije — zelenjava; 3. del kolesa — oblika pomožnega glagola; 4. prometna naprava — pregovor, rečenica — plazovito poraščeno pobočje; 5. razčleniti, razkrojiti; 6. nasprotje dnova — plod — oranje, izorana zemlja; 7. kraj pri Ljubljani — nikalnica; 8. hranim se, zauživam — vbodljaj — ptič; 9. Prešernov veznik — osebni zaimek — pritrdilnica.

Rešitev v ponedeljski številki